

dr hab. Andrzej Kacprzak
Dziedzina: sztuka
Dyscyplina: sztuki muzyczne
Miejsce pracy: Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki w Gdańsku

Adres do korespondencji:
80-175 Gdańsk ul. Jabłoniowa 22C/12
tel.: 668 113 576
e-mail: a.kacprzak@amuz.gda.pl

Recenzja w przewodzie doktorskim mgra Mariusza Patyry

Zlecniodawca recenzji

Uczelniana Rada Doskonałości Naukowej Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020 poz. 85), art. 190 ust. 2.

Dotyczy

Uchwały 17/2020 Rady Doskonałości Naukowej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy podjętej na posiedzeniu w dniu 18.06.2020 roku w sprawie wszczęcia na wniosek mgra Mariusza Patyry postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dyscyplinie sztuk muzycznych oraz uchwały nr 18/2020 w sprawie wyznaczenia recenzentów w tym postępowaniu.

Przesłana mi zostały następujące materiały:

- praca doktorska pt. *„Brawura i liryka instrumentalna w miniaturach skrzypcowych XIX i XX wieku na podstawie wybranych utworów z repertuaru skrzypków wirtuozów”*,
- dzieło artystyczne nagrane na płycie CD,
- podstawowe dane o kandydacie w formie elektronicznej,
- kopia Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego AM w Bydgoszczy o wyznaczeniu recenzentów w przewodzie doktorskim mgra Mariusza Patyry.

Podstawowe dane o kandydacie

Pan Mariusz Patyra urodził się 21 listopada 1977 w Orzyszu. Naukę gry na skrzypcach rozpoczął w wieku siedmiu lat. Jego nauczycielami na przestrzeni kolejnych szczebli edukacji byli: Zbigniew Ciucias, Antoni Hoffmann, Agnieszka Cypryk - Chmielewska, Janusz Kucharski, Krzysztof Węgrzyn, Ina Kertschner oraz Maestro Salvatore Accardo. W roku 2018 ukończył studia magisterskie w klasie skrzypiec w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy otrzymując dyplom z wyróżnieniem. Obecnie jest pracownikiem bydgoskiej uczelni, kształcąc studentów na Wydziale Instrumentalnym w specjalności skrzypce. Jest pierwszym Polakiem, który na konkursie skrzypcowym im. Nicolo Paganiniego w Genui (2001 r.) otrzymał nagrodę „*Premio Nicolo Paganini*”, nagrodę specjalną za najlepsze wykonanie kaprysów Nicolo Paganiniego oraz kopię skrzypiec „*Il Cannone*”, które należały do wielkiego wirtuoza. Mariusz Patyra należy do grona wybitnych skrzypków naszych czasów. Jest laureatem wielu międzynarodowych i ogólnopolskich konkursów skrzypcowych, m.in. Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Józefa Joachima w Hanowerze (1997 r.), finalistą Międzynarodowego Konkursu im. Antonio Stradivariiego w Cremonie (1988 r.), zwycięzcą konkursu na stypendium japońskiej fundacji muzycznej J.E.S.C. (2006 r.) oraz laureatem nagrody „*Premio Pressenda*” (2006 r.) we Włoszech. Artysta zdobył 4 nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym Carla Nielsena w Odense, a także nagrodę specjalną Odense Sinfonie Orchester (2000 r.). Prowadzi bardzo ożywioną działalność koncertową. Występował na wielu znaczących scenach: Europy (m.in. Polska, Niemcy, Hiszpania, Czechy, Rosja, Ukraina, Austria), Japonii, Stanach Zjednoczonych i Meksyku. Współpracował jako solista z takimi orkiestrami jak: Tokyo Chamber Orchestra, Orchestra Fondazione Arturo Toscanini, Orchestra di Roma, Orchestra Filharmonica Marchigiana, Jalisco Philharmonic, Plano Symphony Orchestra, Branderburgisches Staatsorchester Frankfurt, Irving Symphony Orchestra, San Angelo Symphony Orchestra, Kiev Symphony Orchestra, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Orkiestra Filharmonii Narodowej, Orkiestra Filharmonii Krakowskiej, Orkiestra Filharmonii Dolnośląskiej, Orkiestra Filharmonii Poznańskiej, Sinfonia Varsovia, Orkiestra Kameralna Leopoldinum. Dokonał nagrań radiowych w Polsce, Niemczech (NDR, WDR), we Włoszech (RAI Tre) i Francji (Radio France). W wydawnictwie DUX ukazały się dwie jego płyty: „*Henryk Wieniawski: Koncerty Skrzypcowe – Mariusz Patyra*” (2008 r.), „*Paganini, Saint-Saëns, Massenet*” (2008 r.). Jest pomysłodawcą i wykonawcą płyty „*Mariusz Patyra N°24*” (2019) Toinen Music, Agora Muzyka. Wraz z Orkiestrą Kameralną Filharmonii Narodowej nagrał „*Cztery pory roku*” Antonio Vivaldiego (2008 r.), Lipinski Royal Fidelity.

Dzieło artystyczne

Praca doktorska Pana Mariusza Patyry pod tytułem: „*Brawura i liryka instrumentalna w miniaturach skrzypcowych XIX i XX wieku na podstawie wybranych utworów z repertuar skrzypków wirtuozów*” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem. Dzieło artystyczne, będące głównym elementem przewodu doktorskiego to płyta CD z nagraniem doktoranta przy współudziale pianisty Pana dra hab. Mariusza Klimsiaka, zawierająca dzieła należące do nurtu skrzypcowej miniatury instrumentalnej. Wybór kompozycji, jak i ich kolejność, podyktowane zostały subiektywnym spojrzeniem doktoranta. Na płycie znalazły się utwory: Nicolo Paganini - Robert Schumann - *Kaprys op. 1 nr 24*, Joseph Suk - Jaroslav Kocian - „*Chanson d'Amour*”, Fryderyk Chopin - Nathan Milstein - *Nocturn cis-moll op. posth.*, Nicolo Paganini - „*Cantabile*”, Manuel Ponce - Jascha Heifetz - „*Estrellita*”, Antonin Dvořák - Jascha Heifetz - „*Humoresque*” op. 101 nr 7, Ferenc Vescey - „*Valse Triste*”, Fritz Kreisler - „*Caprice viennois*” op. 2, „”, Zoltán Kodály - Leonid Fejgin - „*Kállai kettos*”, Grigoras Dinicu - Jascha Heifetz - „*Hora staccato*”, Antonio Bazzini - „*La Ronde des Lutins*”, Claude Debussy - Jascha Heifetz - „*Beau Soir*”. Materiał utrwalony na płycie pozwolił zaprezentować się doktorantowi z jak najlepszej strony. Niezależnie czy jest to najeżony trudnościami technicznymi *Kaprys op.1 nr24* Nicolò Paganiniego czy też liryczne *Cantabile*, gra doktoranta jest w pełni przekonująca. Dobór repertuaru ukazuje niezwykłą wrażliwość artysty, wysokiej próby muzykalność oraz niewymuszoną radość gry. Wszystkie wspomniane elementy składające się na idiom artysty, sprawiają iż płyty słucha się z wielkim zainteresowaniem. W pełni profesjonalne opanowanie technicznej strony gry przekłada się na swobodę muzycznej wypowiedzi, poddanej jednak zawsze żelaznej kontroli i dyscyplinie. Nie ma w nagraniu momentów, w których wyczuwałoby się brak inicjatywy, niedostatki wyobraźni, czy chłód emocjonalny. Pan Mariusz Patyra rozpościera przed słuchaczem niezwykle bogaty wachlarz barw, kolorytu dźwiękowego, z wdziękiem wplatając je w harmonię partii fortepianu towarzyszącemu artyście. Doktorant w swej wypowiedzi zachwyca brzmieniem instrumentu, ciągłością muzycznej narracji, komunikatywnością i jasnością przekazu treści. Przedstawione utwory w pełni ukazują wielobarwność i niezwykle bogactwo miniatury skrzypcowej XIX i XX wieku. Kandydat uwypukla styl poszczególnych dzieł poprzez właściwy dobór środków wykonawczych. Zwraca uwagę piękny dźwięk, zróżnicowana artykulacja i rozpiętość dynamiczna. Dbłość o krystaliczność intonacji, różnorodność wibracji to kolejne cechy zaprezentowane przez kandydata na płycie. Kształt dzieła oraz sztuka wykonawcza doktoranta są na niezwykle wysokim poziomie. Warto w tym miejscu dodać, iż znakomita realizacja partii fortepianu przez Pana Mariusza Klimsiaka oraz nienaganna współpraca obu partnerów, podnoszą walory artystyczne dzieła. Pan Mariusz Patyra z wielkim wyczuciem i wysublimowanym smakiem splótł kilka kręgów kulturowych, nie zaburzając w najmniejszym stopniu różnic stylistycznych szkół

narodowych w muzyce. W prezentowanym materiale słyszymy muzykę czeską, włoską, francuską, węgierską, rumuńską, polską, meksykańską. Wszystkie te kultury wymagają od artysty nie tylko nienagannego rzemiosła, czy też dużej wiedzy muzycznej, ale i poczucia intymności z instrumentem. Tkliwości dodają aranżacje Pana Krzysztofa Herdzina, które nie naruszają struktury dzieł, a uwypuklają charakterystyczne elementy melodyki tworząc harmonijne połączenie w odniesieniu kameralnym. Podsumowując, dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku CD jest przepelnione z jednej strony liryzmem, nostalgią, żarliwością, miłością, a z drugiej strony wirtuozerią na najwyższym poziomie. Przedstawiony materiał prezentowany jest na wysokim poziomie artystycznym i świadczy o wielkim talencie doktoranta jak i umiejętności twórczej i samodzielnej pracy nad przygotowaniem poszczególnych utworów.

Opis dzieła artystycznego

Integralną część dzieła doktorskiego stanowi dysertacja, zatytułowana „*Brawura i liryka instrumentalna w miniaturach skrzypcowych XIX i XX wieku na podstawie wybranych utworów z repertuaru skrzypków wirtuozów*”. Pracę cechuje poprawność merytoryczna. Doktorant opisując poruszane zagadnienia posługuje się poprawną polszczyzną. W pracy, doktorant stawia sobie za cel udowodnienie że brawura i liryka dochodząca do głosu w miniaturach instrumentalnych wzrusza i fascynuje odbiorców muzyki również w XXI wieku. Praca opisowa składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym autor rysuje tło historyczne miniatury instrumentalnej. W odniesieniu do miniatury skrzypcowej opisuje przeobrażenia formy na przestrzeni XIX i XX wieku. Odnosi się również do roli transkrypcji w muzyce. W drugim rozdziale podaje w formie skróconej wiadomości encyklopedyczne dotyczące życia i twórczości kompozytorów omawianych dzieł. Rozdział trzeci stanowi analizę utworów. Autor rozdziału omawiane kompozycje wyróżniając dwa nurty: *belcanto* oraz *brillante*. Utwory omawiane są w odniesieniu do sfery wykonawczej. W rozdziale czwartym doktorant odnosi się do aspektu artystycznego i pedagogicznego miniatury skrzypcowej. Podaje listę nagrań płytowych wydanych w latach 2000 - 2020 dokonanych przez wybranych współczesnych wirtuozów, na których przeważającą część repertuaru stanowią miniatury skrzypcowe. W mojej ocenie biografie kompozytorów prezentowanych dzieł mogłyby być bardziej szczegółowe. Analiza utworów niestety nie zawiera propozycji interpretacyjnych. Minusem opisu jest również fakt, że autor niezbyt przekonująco uzasadnia wybór tych, a nie innych utworów. Dowiadujemy się jedynie o tym, iż wybór jest wynikiem subiektywnego spojrzenia. W opisie dzieła artystycznego brakuje również odniesienia do partii fortepianu i kameralnej współpracy. Mimo tych zastrzeżeń i mimo drobnych uchybień językowych (np. kropka po ostatnim słowie w tytule dysertacji, częsty brak przecinków, użycie słowa kompozyt zamiast kompozytor na stronie 6, brak poprawności w pisowni

nazwisk i tytułów kompozycji), uważam pracę opisową doktoranta za interesującą i dobrą. Praca świadczy o jego umiejętności łączenia własnych przemyśleń z wiadomościami źródłowymi.

Konkluzja

Praca doktorska Pana mgra Mariusza Patyry ukazuje wyczerpująco różnorodność stylistyczną i wyrazową miniatury instrumentalnej XIX i XX wieku w odniesieniu do utworów skrzypcowych. Kandydat z powodzeniem uwypuklił jej ogromne walory dźwiękowe, brawurową wirtuozerię jak i przepelnioną głębokim uczuciem lirykę. Stwierdzam, że doktorant bez zarzutu wykazał się właściwą wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, spełniając w ten sposób bez zastrzeżeń wymagania art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. **Pracę doktorską mgra Mariusza Patyry z satysfakcją przyjmuję.**

